

НАВЧАЛЬНО - НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
АГРОТЕХНОЛОГІЙ, СЕЛЕКЦІЇ ТА
ЕКОЛОГІЇ

ПДАУ

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут агротехнологій, селекції та екології

Кафедра селекції, насінництва і генетики

ІНСТИТУТ РОСЛИНИЦТВА ІМ. В.Я. ЮР'ЄВА НААН УКРАЇНИ

**МАТЕРІАЛИ ІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

**“СУЧАСНІ НАПРЯМИ ТА ДОСЯГНЕННЯ
СЕЛЕКЦІЇ І НАСІННИЦТВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР”**

м. Полтава, 31 березня 2025 р.

УДК 631.527: 631.53

Сучасні напрями та досягнення селекції і насінництва сільськогосподарських культур: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (31 березня 2025 року) / Редкол.: М.М. Маренич (відп. ред.) та ін. Полтава: ПДАУ, 2025. 136 с.

У матеріалах конференції наведено результати наукових досліджень науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету, а також здобувачів та науковців науково-дослідних установ НААНУ та закладів вищої освіти МОН України.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Маренич М.М. – директор навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології, професор кафедри селекції, насінництва і генетики, д. с.-г. н., професор;

Тищенко В.М. – завідувач кафедри селекції, насінництва і генетики, д. с.-г. н., професор;

Білявська Л.Г. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, д. с.-г. н., професор;

Кулик М.І. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, д. с.-г. н., професор;

Баган А.В. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н., доцент;

Юрченко С.О. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н., доцент;

Четверик О.О. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н.;

Шокало Н.С. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н., доцент;

Криворучко Л.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н.;

Рибальченко А.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н., доцент;

Барат Ю.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н., доцент;

Рошко І.І. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор філософії.

Рекомендовано до друку засіданням вченої ради Навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології ПДАУ, протокол №8 від 10 квітня 2025 року.

© Полтавський державний аграрний університет, 2025

Четверик О.О., Баган А.В. ВИРОЩУВАННЯ МАЛОПОШИРЕНИХ ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ	78
Красовський В.В., Черняк Т.В., Гапон Ю.В., Шкура Т.В. ПОЛІПШЕННЯ КОЛЕКЦІЙНОГО ФОНДУ <i>ASIMINA TRILOBA</i> (L.) DUNAL В УМОВАХ ХОРОЛЬСЬКОГО БОТАНІЧНОГО САДУ	80
Філоненко С.В., Лисак В.М. ПІДБІР ОПТИМАЛЬНОГО ГІБРИДУ – ЗАПОРУКА МАКСИМАЛЬНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ БУРЯКІВ ЦУКРОВИХ	84
Бараболя О.В. РОЛЬ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ В РЕАЛІЗАЦІЇ БІОЛОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПШЕНИЦІ ЯРОЇ	87
Барат Ю.М., Баган А.В. ВПЛИВ НОРМИ ВИСІВУ НАСІННЯ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ СОРТІВ ЛЬОНУ ОЛІЙНОГО	90
Шевченко В.О., Поспєлова Г.Д., Коваленко Н.П. ХВОРОБИ М'ЯТИ ТА ЇХ ПОШИРЕННЯ В УКРАЇНІ	92
Четверик О.О., Маслівець О.В. ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ АМАРАНТУ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ	94
Баган А.В., Євлаш В.В. ВПЛИВ БІОПРЕПАРАТІВ НА ЯКІСТЬ НАСІННЯ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ	97
Четверик О.О., Микитенко А.О. ВИРОЩУВАННЯ ВІГНИ В УКРАЇНІ	99
Баган А.В., Словцова В.Д. ВПЛИВ ПОЗАКОРЕНЕВОГО ПІДЖИВЛЕННЯ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ПЕРЦЮ СОЛОДКОГО (<i>Capsicum annuum</i> L.)	101
Юрченко С.О., Кузьменко О.О. ВПЛИВ ПЕРЕДПОСІВНОЇ ІНОКУЛЯЦІЇ НАСІННЯ НА ФОРМУВАННЯ УРОЖАЙНОСТІ СОРТІВ АРАХІСУ (<i>ARACHIS HYPOGAEA</i> L.)	103
Шокало Н.С., Реутенко В.Є. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ МІКОРИЗИ ЗА ВИРОЩУВАННЯ КУКУРУДЗИ	105
Четверик О.О., Мусієнко Н.О. БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОЩУВАННЯ РИЖІЮ В УМОВАХ ЦЕНТРАЛЬНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ	108
Шакалій С.М., Маслівець О.В. ВПЛИВ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА НА ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СОНЯШНИКА	111
Юрченко С.О., Тутка Т.О. ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДГОТОВКИ ПОСАДКОВОГО МАТЕРІАЛУ ЗА ВИРОЩУВАННЯ ЦИБУЛІ НА ПЕРО	113

ХВОРОБИ М'ЯТИ ТА ЇХ ПОШИРЕННЯ В УКРАЇНІ

Шевченко В.О., здобувач ступеня вищої освіти бакалавр

Поспєлова Г.Д., доцент кафедри захисту рослин, к. с.-г. н., доцент

Коваленко Н.П. доцент кафедри захисту рослин, к. с.-г. н., доцент

Полтавський державний аграрний університет МОН України

Розширення ринку лікарської сировини зумовлює необхідність раціонального використання промислових плантацій лікарських культур та створення нових спеціалізованих агроценозів. Одночасне збільшення площ під монокультурами сприяє ускладненню фітосанітарної ситуації, що потребує систематичного моніторингу та ефективного контролю біотичних стресових чинників. Серед них провідне місце займають хвороби, які знижують продуктивність рослин, погіршують якість сировини, зокрема вміст ефірних олій і біологічно активних речовин, а також негативно впливають на насінневі характеристики.

Особливу увагу сьогодні приділяють вивченню непрямой шкоди, завданої хворобами, ознаками якої є зміна забарвлення, некрози та наліт на рослинних органах. Ураження понад 5 % поверхні робить сировину непридатною до використання. Крім того, прихована шкідливість інфекцій проявляється в ослабленні рослин і їх вимерзанні взимку [1].

Історія дослідження хвороб лікарських культур в Україні сягає 1925 року, коли було започатковано перші роботи за участю Лубенської станції та дослідних установ Харкова і Полтави. Важливим видом, що має лікарські властивості є м'ята перцева (*Mentha piperita* L.). Серед небезпечних хвороб цієї рослини перше місце посідає іржа. Її частка у структурі патогенного комплексу лікарських рослин становить 15-20 %. Захворювання виявляється спороношенням мікроміцетів на нижньому боці листків. Ураження іржею може зумовити втрати лікарської сировини до 90 %, при цьому вмісту ефірної олії знижується до 30 %. У періоди епіфітотій уражується до 80 % листкової маси, що призводить до її швидкого опадання [1, 2].

Поширеним захворюванням є борошниста роса, збудник – *Erysiphe cichoracearum* f. *menthae*. Хвороба розвивається на листках і стеблах у вигляді білого повстяного нальоту. Короткий інкубаційний період (4-10 днів) сприяє швидкому розвитку інфекції, що зумовлює значну дефоліацію, втрату врожаю та зниження вмісту ефірної олії на 15-39 %. Відмічається також погіршення якості сировини через накопичення фітотоксинів. Найвища інтенсивність розвитку хвороби спостерігається у роки з підвищеною температурою і вологістю повітря.

За результатами досліджень вітчизняних науковців, епіфітотії борошнистої роси на сприйнятливих сортах (наприклад, 'Згадка') зумовлені погодними умовами. Для стійких сортів ('Чорнолиста') важливу роль

відіграють агротехнічні заходи. Правильне планування агротехнологій дозволяє обмежити розвиток захворювання [2].

На м'яті перцевій досить часто виявляють антракноз, або білу плямистість (збудник – *Sphaceloma menthae* Zenk.). Захворювання виявляється переважно після перезимівлі на відростаючих рослинах, а в подальшому відмічається на всіх надземних органах рослини протягом всього вегетаційного періоду. Симптоматичною ознакою прояву є невеликі некротичні плями коричневого кольору, що утворюються на верхньому і нижньому епідермісі листка. За сприятливих агрокліматичних умов вони швидко збільшуються, змінюють колір на світло-коричневий з темною облямівкою, а з часом, через швидке омертвіння ділянок ураження, плями стають білими. При посушливих умовах уражена тканина випадає і на листках утворюються круглі отвори. На черешках і стеблах утворюються плями того ж забарвлення, що й на листках, однак відрізняються за формою – видовжені і більш глибоко вдавлені, рідко поодинокі, а частіше згруповані, тому здається, що стебла вкриті виразками [3-5].

Досить часто на всіх видах лікарських рослин родини Губоцвіті реєструються кореневі гнилі. Вони розвиваються переважно за типом фузаріозного в'янення. Збудники гриби представники родини *Fusarium*. Стебла уражених рослин м'яти в області кореневої шийки загнивають темніють і переламуються. На уражених ділянках за вологої погоди з'являється білуватий, пізніше рожевий наліт міцелію та органів спороношення гриба [2, 3].

Враховуючи епізодичний масовий розвиток хвороб і їх сумарну шкідливість, пошук заходів боротьби спрямований на оптимізацію фітосанітарного стану агроценозів м'яти перцевої [4].

Одним із основних заходів по боротьбі з хворобами м'яти перцевої є виведення стійких сортів до ураження фітопатогенами. Особливо це важливо для сортів на аптечне листя, які повинні бути стійкими, в першу чергу до іржі та різних видів плямистостей. Сировина таких сортів екологічно чиста, адже вона вирощена без застосування отрутохімікатів.

Список літературних джерел

1. Горошко В.В., Губаньов О.Г., Сірик О.М. Ефективність застосування біологічних препаратів на культурах *Salvia officinalis* L., *Galega officinalis* L., *Mentha piperina* L. *Матеріали другої Міжнародної науково-практичної конференції «Лікарське рослинництво: від досвіду минулого до сучасних технологій»*. Полтава, 2013. С. 39-42.

2. Кривуненко В.П. Захисту лікарських культур від шкідників і хвороб в Україні – 80 років. *Матеріали Міжнародної наукової конференції «Лікарські рослини: традиції та перспективи досліджень»*. Присвяченої 90-річчю Дослідної станції лікарських рослин УААН. Березоточа, 12-14 липня 2006 р. Київ, 2006. С. 29-34.

3. Попов О. П. Нові засоби захисту м'яти від бур'янів і хвороб. *Матеріали Міжнародної наукової конференції «Лікарські рослини: традиції та*

перспективи досліджень». Присвяченої 90-річчю Дослідної станції лікарських рослин УААН. Березоточа, 12-14 липня 2006 р. Київ, 2006. С. 217-218.

4. Поспелова Г.Д., Коваленко Н.П., Бараболя О.В., Здор В. М. Аналіз фітопатогенного стану лікарських культур та перспективи використання біоконтролю в системі захисту. *Вісник ПДАА*. 2020. № 2. С. 79–87.

5. Поспелова Г.Д., Нечипоренко Н.І., Ющенко С.С. Сучасні аспекти і технології у захисті рослин : матеріали *Міжнар. наук.-практ. інтернетконф. (Полтава, 16 лютого 2021 р.)*. Полтава: ПДАА, 2021. 65 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ АМАРАНТУ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

**Четверик О.О., доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н.
Маслівець О.В., здобувач ступеня вищої освіти бакалавр**

Полтавський державний аграрний університет МОН України

Амарант – це унікальна зернова і кормова культура, яка останнім часом привертає все більше уваги українських фермерів. Його популярність пояснюється високою стійкістю до несприятливих кліматичних умов, невибагливістю у догляді, а також значним економічним потенціалом.

Рослина вирізняється високим вмістом білка (до 18%), амінокислот, антиоксидантів та цінних жирних кислот, що робить її незамінною в харчовій промисловості та тваринництві. Завдяки високій поживній цінності амарант використовується для виробництва борошна, круп, олії, кормів для худоби, а також як сировина для фармацевтичної та косметичної галузей.

Однією з основних переваг амаранту є його посухостійкість. Він може успішно вирощуватися в умовах дефіциту води, що робить його ідеальним вибором для південних та центральних регіонів України, де спостерігаються довгі періоди без дощів та посушливі сезони. Це також дозволяє знижувати витрати на зрошення, що робить культуру більш економічною в умовах змінного клімату.

Амарант може витримувати високі температури, що характерно для літніх місяців в Україні, при цьому його ріст не сповільнюється, а врожайність не знижується навіть за високих температур. Це дозволяє йому використовувати ресурси сонячної енергії максимально ефективно, що позитивно впливає на загальну врожайність.

Врожайність амаранту в Україні може значно варіюватися в залежності від кліматичних умов та способу обробки ґрунту. На зрошуваних землях південних регіонів країни, при належному догляді та достатньому зволоженні,